

כלא סודי לעב"מים

מגיד בדר*

לפני מספר שבועות יצא לאוויר העולם, ללא המולה ורעש תקשורתי פסק דינו של בג"צ בעניין מתקן הכלא הסודי בעל הקוד 1391¹. מי שהמתין וציפה לגדולות ונצורות ולפסק דין מרעיש התאכזב והתבדה. בג"צ הוכיח פעם נוספת את שמרנותו בכל הנוגע לזכויות אדם בכלל ולזכויות קבוצות חלשות בפרט, אבל הפעם "הבריק" בחידוש מדאיג בדמות מתן גושפנקא לקיום בית מעצר שמקום הימצאו נשמר כסוד כמוס.

מתקן הכליאה הסודי הידוע בשם קוד 1391, עלה לכותרות לפני מספר שנים בעקבות כתבת תחקיר של העיתונאי אביב לביא מ"הארץ"². עד אז לא ראתה המדינה לנכון להודיע למאן דהוא, מחוץ לאליטה הצבאית והפוליטית, על דבר קיומו של מתקן המעצר, ומן הסתם שהנושא לא הובא לידיעת הכלל ולא זכה לדיון ציבורי ראוי ומעמיק.

מקריאת פסק הדין שנכתב על ידי נשיאת בית המשפט העליון, השופטת דורית בייניש, עולה תמונה מדאיגה של מתן הכשר משפטי לכרסום נוסף בזכויות אדם בכלל ובזכויות עצורים בפרט. העניין מדאיג שבעתיים בשל מהות הגוף המכשיר אשר נתפס כ"אביר שלטון החוק" ו"מבצר זכויות אדם" בישראל ולא מראשם הקודח של חבורת רבנים שתורת הגזע הינה נר לרגליהם.

בחסות תורת האיזונים בין זכויות האדם והאינטרס הציבורי כאשר על כס המלכות של האינטרס הציבורי יושב האינטרס הביטחוני בניחותא, עורך בג"צ את איזונו ותוך פלפולים ופליק פלאק משפטי ראוי לציון, נמנע בג"צ מלקבוע בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים שבישראל "היהודית והדמוקרטית" אסור שיהיה בית מעצר שמיקומו אינו ידוע לכלל וכי יש לסגור לאלתר את מתקן הכליאה. תחת זאת בוחר בג"צ ללכת בדרך הסבוכה, העקלקלה והמיותרת של "האיזון הראוי" ולאחר בחינת האינטרסים והזכויות המתנגשות מגיע לכלל מסקנה שאכן ישנה פגיעה בזכויות

¹ ראה בג"ץ 9733/03 המוקד לזכויות הפרט נגד מדינת ישראל

<http://www.hamoked.org.il/Document.aspx?dID=Documents1343>

² ראה הפינה האפלה ביותר בישראל, אביב לביא. עיתון הארץ, 22 אוגוסט 2003.
<http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArt.jhtml?itemNo=331179>

האדם היסודיות של העצורים ובני משפחותיהם. אולם, פגיעה זו הינה מידתית כיוון שהמדינה הציעה וקיבלה על עצמה הסדר אשר ימזער את הפגיעה בזכויות.

בהתאם להסדר זה, שפרטיו לא פורסמו ברבים והוצגו לבית המשפט במעמד צד אחד, מתחייבת המדינה, כי לא יוחזקו במתקן עצורים אזרחי ישראל או תושבי שטחים; לא יוחזקו במתקן עצורים אלא באישור דרגים גבוהים במערכת הצבאית ושהאחזקה במתקן תהיה לתקופה קצרה יחסית. בג"צ אף מטעים שישנו פיקוח על הנעשה במתקן על ידי אנשי הפרקליטות הצבאית ואנשי משרד המשפטים.

הסדר זה מעורר תהיות רבות ובעיות קשות שבית המשפט נמנע מלתת עליהן את הדעת. ישאל השואל למי מיועד אותו מתקן מעצר בלתי ידוע אם המדינה מתחייבת לא להחזיק בו אזרחים או תושבים של המדינה או תושבי שטחים? ולשם מה הוא דרוש? מה היא הגדרת "שטחים" והאם תושבי רצועת עזה נחשבים לצורך כך "תושבי שטחים" ואם לא לזה התכוון בג"צ אז לשם מה קיים אותו כלא סודי והאם בזמן הקרוב אנו עתידים לארח עב"מים במחזותינו? יש לתהות מדוע רשויות השלטון ואף בג"צ, חרדים שגורם חיצוני אובייקטיבי, בינלאומי או מקומי, יערוך ביקורת במקום. אין תשובה מניחה את הדעת מדוע "הפרה הביטחונית הקדושה" יוצאת וידה על העלינה כאשר בג"צ לא דורש שהביקורת על תנאי המתקן והנעשה בתוכו תבוצע על ידי הצלב האדום הבינלאומי או הסנגוריה הציבורית בישראל או על ידי חבר כנסת מן המניין. לא ברור גם מדוע נמנע בג"צ מלקבוע מה היא אותה "תקופה קצרה ביותר" בה ניתן להחזיק עצור במתקן ומי הגורם המוסמך לקבוע את משכה של תקופה זו.

פסיקת בג"צ בעניין הנדון מהווה צעד נוסף בפגיעה הקשה והמתמשכת בזכויות האסירים והעצורים הביטחוניים ואף נותנת לפגיעה זו הכשר משפטי מהאינסטנציה הגבוהה ביותר. קריאת פסק דין זה יחד עם התפתחויות מדאיגות אחרות כגון הקמת ועדת החקירה הפרלמנטארית לחקר מימון ארגון זכויות אדם ועשרות הצעות החוק הגזעניות שמטרתן להגביל ולדכא את המיעוט הערבי בישראל מוכיחות שישראל מחליקה לה בודעין ובצעדים בטוחים לעבר משטר אפל ומדכא.

העובדה כי פסיקה זו מתקבלת בשלווה מחרידה ללא השמעת קול זעקה, מחאה או כיסוי תקשורתי רק מוסיפה לחומרת המצב. אכן, ישראל צועדת בבטחה להיות מדינה "יהודית פוביוקרטיית".

* מגיד בדר הוא עו"ד המתמחה במשפט הבינלאומי ומשפט זכויות האדם.